

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันได้มีการจัดการศึกษาให้แก่บุคคลพิการประเภทต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือคนพิการให้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้เช่นเดียวกับคนปกติ เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งจะต้องเลี้ยงดูและเอาใจใส่คนพิการตลอดไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด จากแนวความคิดที่จะช่วยเหลือคนพิการประเภทต่าง ๆ นี้ จึงทำให้เกิดการศึกษาอีกประเภทหนึ่งคือ การศึกษาพิเศษ (Special education)

ความหมายของการศึกษาพิเศษ

Heward and Orlansky (1980:29) ให้คำจำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ วัสดุอุปกรณ์พิเศษ กระบวนการสอน และความช่วยเหลืออื่น ๆ โดยการวางแผนเป็นรายบุคคล และการติดตามผลอย่างเป็นระบบ เพื่อมุ่งช่วยเด็กพิการให้สามารถพึ่งตนเองมากที่สุด และบรรลุความสำเร็จทางการศึกษามากที่สุด"

ส่วน Kirk and Gallagner (1979:22) ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษว่า "เป็นบริการเพิ่มเติมเสริมจากโปรแกรมการศึกษาภาคปกติ เพื่อช่วยเด็กพิเศษในการพัฒนาศักยภาพของตน"

และคณะอนุกรรมการส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู 2523:4) ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาพิเศษว่า "การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย สมอง และ/หรือ จิตใจ อันได้แก่ คนตาบอด คนหูหนวก คนพิการทางร่างกายและสุขภาพ คนปัญญาอ่อน รวมไปถึงการแก้ไขบำบัดผู้มีปัญหาด้านอารมณ์ (the emotionally disturbed) ผู้ที่มีความบกพร่องทางการพูด (the speech impaired) ผู้ที่มีปัญหาทางการปรับตัว (the socially maladjusted) และส่งเสริมผู้มีปัญญาเลิศ (the gifted) ให้พัฒนาอย่างเต็มความสามารถ

นอกจากนี้ กองการศึกษาพิเศษ (2523:1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษว่า "เป็นการจัดการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กพิเศษ หรือมีสภาพผิดปกติทางกายหรือสติปัญญาแตกต่างจากเด็กปกติจนไม่สามารถเรียนในโรงเรียนปกติได้"

ดังนั้น สรุปได้ว่า การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษทุกประเภทที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กพิเศษ โดยจัดการศึกษาที่ให้ความรู้เพิ่มเติมเสริมส่วนที่เด็กพิเศษยังขาด หรือการจัดการศึกษาที่จัดให้เด็กพิเศษ ในด้านรูปแบบ หลักสูตร วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน เพื่อสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กพิเศษ ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงสุด โดยคำนึงถึงปรัชญาการศึกษาพิเศษเป็นสำคัญ

ปรัชญาการศึกษาพิเศษ

นักการศึกษาพิเศษชื่อ Gearheart and Weishahn (1980:33) ได้เน้นถึงสิทธิที่เด็กพิเศษทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของตนถึงขั้นสูงสุด การศึกษาพิเศษจะต้องเน้นถึงความสามารถและศักยภาพของเด็กพิเศษ โดยไม่เน้นตอกย้ำความพิการของเขา แต่ในเวลาเดียวกัน การศึกษาพิเศษจะต้องปรับเปลี่ยนตามความต้องการและความจำเป็นของเด็กด้วย ซึ่งหมายความว่านักการศึกษาจะต้องไม่มองข้ามความพิการของเด็กเหล่านั้น หลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการศึกษาพิเศษข้างต้น ได้แก่

1. การจัดบริการพิเศษตั้งแต่ต้น กล่าวคือ หน้าที่ที่ค้นพบความต้องการพิเศษของเด็ก
2. การศึกษาพิเศษควรจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็กพิเศษแต่ละประเภท และควรเป็นไปในลักษณะของการศึกษารายบุคคล (Individualization)
3. การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษต้องครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงระดับมัธยมศึกษา
4. การจัดการศึกษาพิเศษในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุดตามความเหมาะสม ย่อมเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนเด็กพิเศษได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องประสานความสามารถของครูปกติและครูการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ
5. การศึกษาพิเศษควรมุ่งให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีการควบคุมตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้เพื่อจะได้ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม มุ่งให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (Gearheart and Weishahn 1980:5)

นอกจากนี้ คร.เบญจา ชลธารนนท์ (2523:53) ยังได้กล่าวถึงปรัชญาการศึกษาพิเศษว่าควรเน้นการให้โอกาสทางการศึกษา โดยให้เด็กสามารถใช้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะได้เป็นสมาชิกที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย ทั้งได้รู้สึกว่าคุณได้ประสบความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย

จากเนื้อหาปรัชญาดังกล่าว แสดงถึงความคิดเห็นในการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิการอย่างกว้างขวางด้วยความเชื่อและหลักการเบื้องต้นที่ว่า เด็กพิการสามารถเรียนหรือได้รับการฝึกฝนให้ทำประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมได้

การจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย

ด้านการให้การศึกษาแก่เด็กพิการในประเทศไทยนั้น รัฐมิได้ทอดทิ้งเด็กพิการหรือเด็กที่ขาดโอกาสได้รับการศึกษา แต่ยังคงเห็นความสำคัญที่จะต้องจัดบริการการศึกษาพิเศษ ดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 2 ข้อ 15 กล่าวว่า "รัฐพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน" และหมวด 3 ข้อ 38 กล่าวว่า "การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม" จากแผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว แสดงว่ารัฐให้ความเสมอภาคในด้านการศึกษาแก่เด็กทุกประเภท โดยรัฐจัดการศึกษาภาคบังคับให้ เช่นเดียวกับเด็กปกติ การให้สิทธิเช่นนี้ อาจหมายความว่ารัฐเห็นว่าเด็กพิการเหล่านี้ได้รับสิทธิหรืออยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้วจะเป็นการเสริมสร้างคุณภาพของเยาวชนของชาติที่พิการให้มีโอกาสเป็นพลเมืองดี และใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างจำกัดของตนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยไม่ต้องเป็นภาระของครอบครัวหรือสังคมมากเกินไป และยังสามารถช่วยตนเองหรือแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ตามสมควร อีกทั้งยังทำประโยชน์แก่สังคมและใช้ความสามารถของตนสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติได้ในอนาคต

การแสดงให้เห็นความเอาใจใส่ของรัฐเกี่ยวกับเด็กพิการเหล่านี้จะแสดงให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากเป้าหมายของแผนงานและโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเสมอภาค ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาให้เด็กพิการทางกาย สติปัญญา และอารมณ์ ตามควรแก่สภาพ โดยรัฐจัดให้เปล่าและร่วมมือกับองค์การเอกชน มูลนิธิต่าง ๆ เพื่อให้เด็กพิการได้รับความรู้และมีวัฒนธรรมอันดีงามและสามารถปรับตน

เองให้เข้ากับสังคมปกติ และไม่เป็นภาระต่อสังคม ทั้งนี้ กองการศึกษาพิเศษได้จัดวางแผนการขยายการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษ รวมทั้งโครงการเรียนร่วม เพื่อรับเด็กเข้าเรียนได้มากขึ้น แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถจัดดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ได้เนื่องจาก กองการศึกษาพิเศษขาดข้อมูลเกี่ยวกับสถิติจำนวนเด็กพิการประเภทต่าง ๆ ในวัยเรียน แต่ในระหว่างปี พ.ศ.2524-2526 ก็ได้มีการประสานงานร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเด็กพิการมากขึ้น และในปี พ.ศ.2527 จึงสามารถดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่ทำการสำรวจจำนวนเด็กพิการได้แต่ก็ยังไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 จะดำเนินการไม่ได้ตามแผนที่กำหนดไว้ แต่กองการศึกษาพิเศษก็ได้ดำเนินการความพยายามที่จะให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่เด็กพิการให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังจะเห็นได้จาก แผนปฏิบัติการในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ในด้านนโยบายทางการศึกษา ได้ระบุไว้ว่า "เร่งจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงทุกท้องที่และครอบคลุมเด็กที่ด้อยโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้แก่ เด็กพิการ เด็กที่อยู่ในสภาพที่ควรให้การสงเคราะห์" และในด้านมาตรการได้ระบุไว้ว่า "เร่งขยายการจัดการศึกษาและพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ด้อยความสามารถทางร่างกาย สมอง และจิตใจ" จากนโยบายดังกล่าวรัฐจึงได้จัดการศึกษาพิเศษใน 2 รูปแบบ คือ การจัดเป็นโรงเรียนพิเศษ (Residential education) และการจัดในโรงเรียนธรรมดา หรือเรียกว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม (Mainstreaming education) (กองการศึกษาพิเศษ 2523:3) และเพื่อให้สนองจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาพิเศษ จึงได้จัดให้มีรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษและบริการพิเศษขึ้น เพื่อให้เด็กพิการได้รับการศึกษาและฝึกฝนทางด้านวิชาการและอาชีพต่าง ๆ สำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปกติ

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษและบริการพิเศษ

ลำดับของการตระเตรียมทางเลือกเพื่อการศึกษาของเด็กพิการ (A Continuum of Alternative Educational Provision for Handicapped children) อาจสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กพิการทุกคน การจัดบริการจะจัดเป็นช่วง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบ เริ่มจากชั้นเรียนปกติไปจนถึงรูปแบบการศึกษาพิเศษที่เร่รังที่สุด โดยจัดเป็น 9 รูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียดของลักษณะการบริการดังนี้คือ (Gearheart 1980:60-61 อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา 2528:7)

รูปแบบที่ 1 ชั้นเรียนปกติร่วมกับความช่วยเหลือให้คำปรึกษาจากครูการศึกษาพิเศษ
มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือให้คำปรึกษาจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยการสังเกตเด็ก
พิการเป็นรายบุคคลในชั้นปกติ ติดตามด้วยการให้คำปรึกษาแก่ครูประจำชั้นปกติเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ
เป็นพิเศษ หรือกระบวนการ วิธีการที่อาจเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนเด็กพิการ

รูปแบบที่ 2 ชั้นเรียนปกติร่วมกับการให้คำปรึกษา ประกอบด้วยครูอุปกรณพิเศษ
มีลักษณะสำคัญ ๆ คล้ายกับรูปแบบที่ 1 ยกเว้น การเพิ่มข้อเสนอแนะและทดลองวัสดุพิเศษ สื่อ
การเรียนการสอนพิเศษ ที่ครูประจำชั้นปกติและครูการศึกษาพิเศษเห็นพ้องต้องกันในการใช้วัสดุ
เสริมความรู้เป็นพิเศษ เช่นอักษรตัวโตสำหรับนักเรียนที่สายตามองเห็น เลื่อนกลาง

รูปแบบที่ 3 ชั้นเรียนปกติร่วมกับบริการครูเคาน์เตอร์สอน มีลักษณะเป็นแบบเด็กพิการได้รับความ
ช่วยเหลือจากครูเคาน์เตอร์สอนที่มีความสามารถทางการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะทำงานโดยทั่วไปเกี่ยวกับ
กับนักเรียนตามพื้นฐานของกำหนดการสอนภาคปกติ คือ สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง หรือตามความต้อง
การพิเศษของเด็กในเวลาเฉพาะขณะนั้น

รูปแบบที่ 4 ชั้นเรียนปกติร่วมกับบริการห้องเสริมความรู้ มีลักษณะเป็นแบบที่เด็กพิการ
จะได้รับการเรียนการสอนเพิ่มเติม หรือซ่อมเสริมในห้องเสริมความรู้ (resource room) ซึ่ง
แตกต่างจากบริการครูเคาน์เตอร์สอนตรงที่นักเรียนจะได้รับความช่วยเหลือพิเศษมากขึ้นตามพื้นฐานของ
กำหนดการสอนภาคปกติเป็นรายวัน จากครูการศึกษาพิเศษในห้องเสริมความรู้

รูปแบบที่ 5 ชั้นเรียนปกติร่วมกับชั้นเรียนพิเศษ (จัดแผนการเรียนประสานกัน) เป็น
รูปแบบที่เด็กพิการต้องเข้าในชั้นพิเศษ และเข้าชั้นปกติได้เป็นบางเวลา ซึ่งชั้นพิเศษเป็นเสมือน
ห้องปรึกษาแก้ไขปัญหา หรือโฮมรูม (home room)

รูปแบบที่ 6 ชั้นเรียนพิเศษ ในโรงเรียนปกติ แบบไป-กลับ เด็กพิการรับบทเรียนทาง
วิชาการจากครูการศึกษาพิเศษ แต่อาจมีเวลาเข้าร่วมใช้สิ่งอำนวยความสะดวกในการรับประทานอาหาร
อาหารกลางวัน และทำกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การประชุมใหญ่ ฟังดนตรี เข้าชมรม และ
บางคนอาจเข้าเรียนในชั่วโมงสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหรือบูรณาการอื่น ๆ เช่น อุตสาหกรรม
ศิลป์ พลศึกษา คหกรรมศาสตร์ และดนตรี เป็นต้น

รูปแบบที่ 7 ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนพิเศษแบบไป-กลับ มีลักษณะการเรียนการสอน
โดยทั่วไป สำหรับเด็กที่พิการขั้นรุนแรง หรือพิการซ้ำซ้อน (multiplehandicapped) ซึ่งม
ความต้องการบริการการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะตลอดทั้งวัน เช่น ภาวะภาพพ้บอด กิจกรรมพ้บอด
โรงงานฝึกอาชีพเฉพาะ ฯลฯ

รูปแบบที่ 8 บริการสอนตามเตียงที่บ้านและที่โรงพยาบาล สำหรับนักเรียนที่มีสภาพเจ็บป่วยขั้นเรื้อรัง จนต้องการการรักษาเป็นระยะเวลาในโรงพยาบาล หรือที่บ้านของตนเอง ซึ่งจะได้รับการเรียนการสอนพิเศษจากครูพิเศษสอนฝ่ายการศึกษาพิเศษที่สอนตามเตียง (homebound-itinearant special education personnel) ลักษณะของรูปแบบนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเรียน ระดับของความสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน การทำนายสภาพความเจ็บป่วยจากแพทย์ และความเป็นไปได้ของนักเรียนที่กลับไปเข้าโรงเรียน และแผนการสอนต้องมีความสัมพันธ์กับหลักสูตรภาคปกติ รวมทั้งครูพิเศษต้องวางแผนร่วมกันกับครูประจำชั้นปกติที่เด็กจะกลับไปเรียน

รูปแบบที่ 9 โรงเรียนประจำ จัดขึ้นเพื่อบริการเด็กที่พิการร่วมหรือเข้าซ้อนรุนแรงซึ่งโรงเรียนจัดให้บริการวันละ 24 ชั่วโมง ตามความต้องการของนักเรียน

สำหรับการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้เน้นรูปแบบที่ 1-5 โดยการจัดเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ (กรมสามัญศึกษา 2528:7) ซึ่งเป็นการลดภาระของรัฐในด้านงบประมาณ และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพิการได้เรียนรู้สังคม การปรับตัวเข้ากับสังคม เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างเป็นสุข

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ปัญหาของการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทย ปัจจุบัน วิธีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการที่จัดทำในรูปแบบโรงเรียนการศึกษาพิเศษยังไม่สามารถให้บริการแก่เด็กพิการได้อย่างทั่วถึง เพราะรัฐไม่สามารถที่จะจัดตั้งโรงเรียนการศึกษาพิเศษให้ทั่วทุก ๆ พื้นที่ที่มีเด็กพิการได้ และจากการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาพิเศษแต่ละประเภท พบว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กพิการโดยเฉพาะแต่ละประเภทมีค่าใช้จ่ายสูงกว่านักเรียนปกติถึง 8 เท่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528:56) ดังนั้นหากรัฐจะขยายการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนการศึกษาพิเศษจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณมาก ซึ่งเกินกำลังของประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย

เมื่อเป็นเช่นนั้น รัฐควรเน้นการจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ซึ่งจะช่วยให้เด็กพิการมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และช่วยลดภาระของรัฐทางด้านงบประมาณด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528:81) นอกจากนี้

ควรมีการขยายงานการศึกษาพิเศษ โดยจัดโครงการเรียนร่วม ด้วยการใช้อุทิศเวลาประจำการ ที่มีอยู่แล้วให้ได้รับความรู้ในการสอนเด็กพิเศษ ซึ่งการกระทำเช่นนี้จะทำให้เด็กพิการมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น (ศูนย์พัฒนา ศึกษาอาาเขียน 2529:37)

จากนโยบายและข้อมูลดังกล่าว จึงเกิดแบบแผนการจัดการศึกษาเด็กพิการเรียนร่วม ในโรงเรียนปกติขึ้น โดยมีเหตุผลหลายประการ คือ ให้เด็กพิการได้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองไม่ต้องส่งเสียเงินให้บุตรพิการไปเรียนในโรงเรียนประจำ และเป็นการประหยัดพลังงานและเวลาของเด็กที่จะต้องใช้ในการเดินทางมาฝึกหัดหรือฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของเขาในการดำรงชีวิตในสังคมปกติให้ดีที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพิการได้เรียนรู้สังคม การปรับตัวเข้ากับสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม ทำให้เขามีประสบการณ์ตรง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และเพื่อให้สังคมยอมรับคนพิการมากขึ้นด้วย และ Schindale (1981:2-3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมที่มีต่อเด็กพิการใน 3 ด้านคือ

1. ประโยชน์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งเด็กพิการเรียนในชั้นปกติ สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาหลักสูตรทั้งหมดพร้อมกับเพื่อนักเรียนปกติ สามารถรับความรู้และประสบการณ์มากมายจากเพื่อน ๆ

2. ประโยชน์ในด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เด็กพิการที่เรียนร่วมสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนักเรียนปกติ และผู้อื่น ทำให้อคติและทัศนคติแง่ลบ ที่มีต่อกันหมดไป

3. ประโยชน์ในด้านประสบการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานในอนาคต เด็กพิการมีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ของการทำงานร่วมกัน และการแข่งขันกับผู้อื่นอันเป็นสภาพสังคมจริง ๆ ที่เขาจะพบเมื่อผ่านชีวิตการศึกษาไปแล้ว

นอกจากนี้ การเรียนร่วมจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กด้วย ซึ่ง Wang and Baker (1985:157) พบว่า เด็กพิการที่เรียนร่วมมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเด็กพิการที่ไม่ได้เรียนร่วม รวมทั้งมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carlberg and Kovale (1980:295-309) พบว่า การจัดเรียนร่วมในชั้นปกติสำหรับเด็กพิการ ให้ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่า การจัดชั้นพิเศษ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประโยชน์ของการจัดเด็กพิการเรียนร่วมในชั้นปกตินั้นมีคุณค่ากว่าวิธีแก่การส่งเสริม และขยายการศึกษาในรูปแบบนี้ต่อไป เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีความรู้สึกต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองได้ปรับตัวเข้ากับสังคมและดำรงชีวิตร่วมกับสังคมปกติได้

ความหมายของการเรียนร่วม

Gearheart (1980:3) นักการศึกษาพิเศษชาวอเมริกัน กล่าวถึง ความคิดรวบยอดของการเรียนร่วมคือ การนำเด็กไปเรียนร่วมในชั้นปกติให้มากที่สุดโดยให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างจริงจังจากครูที่ไม่ใช่ครูการศึกษาพิเศษ ส่วน Stephens (1982:10) ให้ความหมายของการเรียนร่วมไว้ว่า เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กพิการชนไม่มากนักในสภาพแวดล้อมจำกัดน้อยที่สุด โดยมีพื้นฐานจากปรัชญาแห่งความเสมอภาคทางการศึกษา จัดให้มีแผนการเรียนเป็นรายบุคคลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ผลทางการเรียน และให้เขาได้ดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข นอกจากนี้ Kaufman, et al (1975:35) ให้คำจำกัดความของการเรียนร่วมไว้ว่า "เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านเวลา ด้านการเรียน การสอน และด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนทางการศึกษาที่เป็นรายบุคคล และมีความต่อเนื่อง และมีการกำหนดแนวทางที่ความรับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายการสอน และฝ่ายสนับสนุนทั้งในด้านการศึกษาปกติและด้านการศึกษาพิเศษ และ Council for Exceptional Children (1976:43) ให้คำนิยามของการเรียนร่วมว่า เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่า เด็กแต่ละคนควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ซึ่งเขาจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ดังนั้นระบบการเรียนร่วมที่แท้จริงจะต้องมีทั้งองค์ประกอบของการอยู่ร่วมในชั้นเรียนปกติ และองค์ประกอบของการรับบริการช่วยเหลือสนับสนุนจากครูการศึกษาพิเศษ (Blankenship and Lilly 1981:5; Herton 1986:1) และสิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือ "การเรียนร่วม" ไม่ควรสื่อความหมายแคบ ๆ ในแง่ของการเรียนทางวิชาการเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมถึง ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้วย ซึ่งเด็กควรได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด เมื่อเด็กพิเศษเรียนร่วมในการศึกษาภาคปกติ (Rauth 1976:1) นอกจากนี้ Ndonye (1986:2-3) ได้เสนอองค์ประกอบที่จำเป็นของการจัดเรียนร่วมไว้ 4 ประการคือ

1. การร่วมทางกายภาพ (physical integration) เด็กพิเศษควรอยู่ในหมู่เพื่อน ๆ ไม่ควรปลีกตัวอยู่ต่างหาก
2. การร่วมทางบทบาทหน้าที่ (functional integration) เด็กพิเศษควรทำหน้าที่การงาน กิจกรรม พร้อมกับเพื่อนคนอื่น ๆ
3. การร่วมทางสังคม (social integration) เด็กพิเศษควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ และทั้งสองฝ่ายควรยอมรับซึ่งกันและกัน

4. การร่วมในชุมชน (Community integration) เด็กพิเศษควรกระทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในสังคมที่เขาอยู่

นอกจากนี้ พัทธ ภาสบุตร (2523:1) ยังได้ให้ความหมายของการเรียนร่วมว่าเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนร่วม คือ รูปแบบการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการ โดยได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าเรียนร่วมในชั้นปกติให้มากที่สุด ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การปรับตัวทางสังคมเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

องค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดเรียนร่วม

สิ่งสำคัญต่อการจัดเรียนร่วม Opitz (1986:4) พบว่า โครงการเรียนร่วมจะสำเร็จได้ต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

1. กระทรวงศึกษาธิการต้องพร้อมที่จะสนับสนุนโครงการ
2. ต้องมีการอบรมครูผู้สอน
3. ผู้บริหารโรงเรียนต้องยอมรับหลักการเรียนร่วม
4. บุคลากรภายในโรงเรียนต้องยินดีที่จะร่วมมือ
5. ชุมชนในท้องถิ่นต้องพร้อมที่จะสนับสนุน
6. ผู้ปกครองของเด็กปกติและเด็กพิเศษต้องให้ความร่วมมือ
7. นักเรียนปกติในโรงเรียนต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือเด็กพิเศษ

นอกจากนี้ Birch (1974:94) พบว่า องค์ประกอบที่มีส่วนจูงใจให้การจัดการเรียนร่วมได้รับความสำเร็จมีดังนี้ คือ

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องเชื่อในสิทธิเด็กทุกคน
2. ความร่วมมือกันระหว่างครูประจำชั้นและครูการศึกษาพิเศษ
3. เปิดใจกว้างให้เพื่อนร่วมงานทางวิชาชีพอื่น ๆ หรือผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนและทำงานให้กับเด็ก
4. สามารถปรับและยืดหยุ่นขนาดของชั้นเรียนและการมอบหมายงานสอน

5. แนวคิดที่ว่าพัฒนาการทางสังคม และด้านบุคลิกภาพอาจสอนให้ได้ และมีความสำคัญเท่าเทียมกับความสัมฤทธิ์ทางสติปัญญา และการเรียนรู้ทางวิชาการ ซึ่งผู้บริหารและครูผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย

และ Pelone (1957:51) ยังได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วมด้วย เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่จะสามารถทำให้การเรียนร่วมประสบความสำเร็จได้ ถ้าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วม อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่สามารถทำให้การเรียนร่วมประสบความสำเร็จนั้นก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้เด็กพิเศษสามารถเข้าเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากงานวิจัยของ Bishop (1986:939-946) พบว่า องค์ประกอบอีกรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถทำให้การจัดเรียนร่วมประสบความสำเร็จก็คือ ทัศนคติที่ยืดหยุ่นและให้การยอมรับการเรียนร่วม ปฏิสัมพันธ์และการยอมรับของเพื่อน ทักษะทางสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง การพึ่งตนเอง ทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น แรงจูงใจ บุคลากรที่ให้การสนับสนุน สื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอ และ Wang and Baker (1985:517) ยังได้พบว่าองค์ประกอบของการจัดการเรียนร่วมที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดคือ การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การกำหนดให้แนวทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับความพิการ วัสดุอุปกรณ์เพียงพอ และหลักสูตรที่ยืดหยุ่น แผนความก้าวหน้าเป็นรายบุคคล ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Martin and Hobben (1977:19) ซึ่งพบว่า แก่นแท้ของความสำเร็จในการจัดโครงการเรียนร่วม ไม่ได้อยู่ที่วิธีวิทยา หลักสูตร หรือแบบแผนต่าง ๆ แต่อยู่ที่คุณภาพของครูในฐานะเป็นผู้นำของนักเรียน ประสิทธิภาพของครูในฐานะครูของเด็กพิเศษ และสะท้อนถึงประสิทธิผลของครูปกติด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะร่วมขององค์ประกอบที่จำเป็นต่อการจัดเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ก็คือ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรแต่ละฝ่ายในการร่วมมือและมีการประสานงานกัน กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจะต้องเป็นการทำงานเป็นทีมนั่นเอง ซึ่ง Lewis and Doorlag (1982:20-25) อธิบายถึงทีมเรียนร่วม (Mainstreaming Team) ว่าเป็นบุคลากรภายในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักเรียนพิเศษที่เรียนร่วม โดยมีการวางแผนปฏิบัติและประเมินโปรแกรมเรียนร่วม เพื่อให้การจัดการเรียนร่วมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งทีมเรียนร่วมประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ ครูปกติ และผู้ปกครอง นอกนั้นอาจมีผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ ร่วมด้วยตามความจำเป็น ได้แก่ นักจิตวิทยา พยาบาล นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ และนักอาชีพบำบัด เป็นต้น

รูปแบบของการจัดการเรียนร่วม (Model of Mainstreaming)

Stephen (1969:75) แบ่งรูปแบบของการจัดการเรียนร่วม ออกเป็น

5 รูปแบบ

1. ชั้นเรียนปกติเต็มเวลา และได้รับคำปรึกษาแนะนำจากบุคลากรทางการศึกษา พิเศษ มีลักษณะเป็นแบบนักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นปกติเต็มเวลา และบุคลากรทางการศึกษา พิเศษให้ความช่วยเหลือโดยการเฝ้าสังเกตนักเรียนในชั้นเรียนปกติ แล้วให้คำแนะนำปรึกษาแก่ ครูปกติ ในเรื่องกระบวนการ วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับสภาพความพิการ ของเด็ก
2. ชั้นเรียนปกติเต็มเวลา และได้รับบริการจากครูพิเศษสอน มีลักษณะเป็นแบบนักเรียน ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน ทั้งนักเรียนและครูปกติจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนโดย ตรงจากครูพิเศษสอน บริการรูปแบบนี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีเด็กพิเศษน้อย ซึ่งไม่คุ้มกับการจัด ครูการศึกษาพิเศษไปประจำที่โรงเรียน และเด็กพิเศษก็อยู่ห่างไกลเกินกว่าที่จะสามารถเดินทาง ไปเรียนรวมกันในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งได้อย่างสะดวก ครูพิเศษสอนจะบริการนักเรียน ตามตารางเวลาที่กำหนด (สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง) หรือเมื่อมีความจำเป็นซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการ และความจำเป็นของเด็กในขณะนั้น ครูพิเศษสอนอาจจัดการเรียนการสอนนอกชั้นเรียน หรือ พบเด็กพิเศษในชั้นเรียนก็ได้
3. ชั้นปกติบางเวลา และบางเวลาได้รับการบริการจากห้องเสริมความรู้ มีลักษณะ เป็นแบบนักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นเรียนปกติ แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนซ่อมเสริม ในห้องเสริมความรู้ รูปแบบนี้ต่างจากรูปแบบครูพิเศษสอนในประเด็นที่นักเรียนจะได้รับความช่วยเหลือ พิเศษมากขึ้นจากครูสอนเสริมตามเวลาที่กำหนด ครูสอนเสริมควรมีเวลาและมีสื่อการสอน เพียงพอ และได้รับการฝึกอบรมที่จำเป็นสำหรับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่ครูปกติในการช่วยให้นักเรียนพิเศษในชั้นเรียนปกติ ได้ประสบความสำเร็จ
4. ชั้นเรียนปกติบางเวลา และบางเวลาเรียนในชั้นเรียนพิเศษ มีลักษณะเป็นแบบ นักเรียนลงทะเบียนเรียนในชั้นพิเศษ และเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเล็กน้อยตามความเหมาะสม ครูการศึกษาพิเศษและครูปกติ ทำงานร่วมรับผิดชอบนักเรียนพิเศษด้วยกัน ลักษณะการบริการ ทางการศึกษา คล้ายคลึงกับรูปแบบห้องเสริมความรู้

5. ชั้นเรียนพิเศษเติมเวลาในโรงเรียนปกติ มีลักษณะเป็นแบบนักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษ และเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมทั่ว ๆ ไปของโรงเรียนปกติ

(Stephen 1969:75)

นอกจากนี้ Jones and Collins (1966:6) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนร่วมที่สำคัญแตกต่างกันไปคือ รูปแบบการเรียนร่วม แบ่งออกเป็น

1. รูปแบบชั้นพิเศษเติมเวลา
2. รูปแบบชั้นพิเศษแบบผสม
3. รูปแบบห้องเสริมความรู้
4. รูปแบบครูเดินสอน

5. รูปแบบผู้ให้คำปรึกษาแนะนำสำหรับครู ซึ่งชั้นพิเศษแบบผสมในความหมายของ Jones and Collins คือ เด็กพิเศษจะลงทะเบียนเรียนกับครูการศึกษาพิเศษในชั้นเรียนพิเศษ แต่มีกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยกว่า $3/4$ ในชั้นเรียนพิเศษ นอกนั้นไปเรียนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า รูปแบบชั้นพิเศษแบบผสม ดังกล่าว ตรงกับ รูปแบบที่ 4 ของ Stephen คือ ชั้นเรียนปกติบางเวลา และบางเวลาเรียนในชั้นเรียนพิเศษ นั่นเอง

ส่วน Rogous (Gerland 1980:234) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการเรียนร่วมที่มีอยู่ในโรงเรียนของรัฐ ว่ามี 3 ประเภทคือ

1. ห้องเสริมความรู้
2. ครูเดินสอน
3. ชั้นเรียนพิเศษ ซึ่งใช้สำหรับเด็กเล็กที่ยังต้องการฝึกทักษะพื้นฐาน จึงต้องมีการเอาใจใส่เป็นพิเศษ แต่เด็กจะอยู่เป็นการชั่วคราวเท่าที่มีความจำเป็นเท่านั้น

จะเห็นได้ว่า การเลือกรูปแบบการเรียนร่วมชนิดต่าง ๆ ต้องขึ้นอยู่กับความต้องการและความจำเป็นของเด็ก การจัดการเรียนร่วมที่สมบูรณ์ จะต้องเป็นระบบเปิด และยืดหยุ่นตามความต้องการและความจำเป็นที่เกิดขึ้นเท่านั้น และในปัจจุบัน การจัดโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนตาบอดในประเทศไทย มีอยู่เพียง 3 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 ชั้นเรียนปกติเติมเวลา และได้รับคำปรึกษาแนะนำจากบุคลากรทางการศึกษาพิเศษ

รูปแบบที่ 2 ชั้นเรียนปกติเติมเวลา และได้รับบริการจากครูเดินสอน และ

รูปแบบที่ 3 มีลักษณะเป็นชั้นเรียนปกติบางเวลา และบางเวลาได้รับการบริการจากห้องเสริมความรู้ รูปแบบการเรียนร่วมที่จัดขึ้นนั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และสามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นของเด็ก

หลักสูตรสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

หลักสูตรที่ใช้สอนเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ คือ ใช้หลักสูตรปกติ ยกเว้นบางอย่างเพราะเหตุแห่งความพิการ โดยมีครูประจำชั้นปกติและครูการศึกษาพิเศษ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือ มีสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ คล้ายกับนักเรียนปกติ และ Gearheart (1982:70) พบว่า หลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ คือ หลักสูตรปกติ ที่มีการปรับยืดหยุ่น เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็ก เช่น การสอนสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การรับรู้สิ่งกีดขวางโดยใช้โสตประสาท การฝึกสังเกตเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เสียง กลิ่น การฝึกเดินตามลำพัง การใช้เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรอยู่ในความรับผิดชอบของครูการศึกษาพิเศษ และการปรับกระบวนการเรียนการสอน ควรปรับเมื่อมีความจำเป็นมากที่สุดเท่านั้น (Blankenship & Lilly 1981:72) และในปัจจุบันหลักสูตรที่ใช้ในการสอนเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติในประเทศไทย ได้จัดให้โรงเรียนทุกโรงใช้หลักสูตรปกติทั้งหมด (กรมสามัญศึกษา 2523:21) ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงแล้ว เด็กพิการมีความแตกต่างจากเด็กปกติมากไม่ว่าจะเป็นด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม หรือด้านการรับรู้ ฯลฯ ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ ก็ตามมา เช่น งานวิจัยของ สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528:80) พบว่า หลักสูตรที่ใช้สอนเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติยังเน้นหนักด้านเนื้อหาวิชาการและไม่ยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับความพิการของเด็กแต่ละประเภท และการใช้แบบเรียนร่วมกับเด็กปกติบางกรณีก็ไม่เหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็ก รวมทั้งยังเน้นการฝึกวิชาชีพน้อยเกินไป นอกจากนี้ ชิคชนก เศวตเศรณี (2529:95) ยังได้พบว่า หลักสูตรปกติที่ใช้สอนเด็กพิการ ประเภทบกพร่องทางการได้ยินนั้นเนื้อหาของหลักสูตรยากเกินความสามารถของนักเรียน เนื่องจากเน้นหนักด้านวิชาการและไม่ยืดหยุ่นเพียงพอสำหรับนักเรียนอีกด้วย ดังนั้น หลักสูตรและการบรรจุเนื้อหาในบทเรียนจึงควรจัดให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็กด้วย (ศรียา-ประภัสร์ นิยมธรรม 2520:91) และควรจัดให้มีความยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของเด็กแต่ละประเภท และควรเน้นการฝึกทักษะ ทางด้านการช่วยเหลือตนเอง ด้านสังคม และด้านอาชีพ ด้วย

การจัดชั้นเด็กพิการเรียนร่วมในชั้นปกติ

การจัดชั้นเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติ จัดได้ตามความเหมาะสมของสภาพโรงเรียนและท้องถิ่น และการจัดนักเรียนเรียนร่วมในแต่ละชั้นปกติ ควรมีเด็กพิการได้ไม่เกิน 3 คน แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูประจำชั้น สำหรับการจัดการศึกษาพิเศษที่ส่งเข้าสอนร่วมกับครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ 1 คน สามารถช่วยสอนเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นต่าง ๆ ได้ประมาณ 8 คน (กองการศึกษาพิเศษ 2523:11) ส่วนในการวัดผลและการเลื่อนชั้นนั้นใช้เกณฑ์เดียวกับนักเรียนปกติ สำหรับหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษที่ส่งเข้าสอนร่วม ในโรงเรียนปกตินี้มีหน้าที่วางแผนการสอนร่วมกับครูประจำชั้นปกติ เตรียมสื่อการเรียนการสอนเมื่อเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในชั้นปกติ เตรียมแบบเรียน แบบฝึกหัด ตามที่ครูประจำชั้นกำหนด และแปลแบบฝึกหัดข้อเขียนของนักเรียนเป็นภาษาธรรมดา (ในกรณีที่มีนักเรียนตาบอดเข้าเรียนร่วม) เพื่อให้ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนตรวจเพื่อรู้ความเข้าใจของนักเรียนหรือให้คะแนน เช่นเดียวกับนักเรียนปกติ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่สอนในช่วงเวลาที่จำเป็นต้องสอนแยก หรือสอนตามเทคนิคเฉพาะความพิการด้วย นอกจากนี้ Corn and Martinez (1980:15) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูการศึกษาพิเศษว่า มีหน้าที่สอนทักษะที่จำเป็นให้แก่เด็กพิการแต่ละประเภท ในการนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติ และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์พิเศษ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม เช่น การพัฒนามโนทัศน์ของเด็กพิการ การสอนซ่อมเสริม การแนะแนว การประสานงานกับฝ่ายบริการต่าง ๆ เป็นต้น และ Gearheart and Weishahn (1980:83) ยังได้กล่าวว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของครูการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนแบบเรียนร่วม แต่ละแห่งจะไม่เหมือนกันแต่จะแปรเปลี่ยนไปตามสภาพโรงเรียน และรูปแบบของการเรียนร่วม

นักเรียนตาบอด

ความพิการทางสายตา นับว่ามีผลต่อพัฒนาการของเด็กมาก เพราะเด็กเหล่านี้รับรู้โลกภายนอกได้โดยอาศัย การฟัง การสัมผัส และการดมกลิ่นเท่านั้น ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนต่อความเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ลักษณะทางจิตวิทยา และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นเพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กตาบอดได้ตรงตามความต้องการและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กยิ่งขึ้น จึงควรศึกษาเกี่ยวกับผลการศึกษาและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กตาบอด ด้วย

ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนตาบอด

พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Development)

การพิการทางสายตาไม่ได้มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กโดยตรง นั่นก็คือ ส่วนสูง และน้ำหนักตัวของเด็กตาบอด ก็เหมือน ๆ กับเด็กสายตาทปกติทั่ว ๆ ไป (ลูซา จันท์เอม 2525:77) และ Krause (1955:17) ได้วิจัยพบว่า การตาบอดที่เกิดขึ้นจากโรคเนื้องอกหลังเลนส์ตานั้น เกิดขึ้นเพราะการคลอดก่อนกำหนดเท่านั้น จึงเชื่อว่า การที่เด็กตาบอดบางคนเตี้ยและน้ำหนักเบาว่าเด็กปกติ นั้นจะเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของเด็กอันเนื่องมาจากการคลอดก่อนกำหนดมากกว่าการตาบอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการตาบอดไม่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กโดยตรง และพัฒนาการทางร่างกายก็เหมือนกับคนปกติทั่ว ๆ ไป จะเสียเปรียบก็ตรงที่การกระทำที่ต้องใช้ทักษะเกี่ยวกับการใช้มือใช้เท้า กล้ามเนื้อในการเคลื่อนไหว เพราะสิ่งแวดล้อมของคนตาบอดไม่เอื้ออำนวย คือ เด็กตาบอดไม่ค่อยได้รับการฝึกฝนในการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เช่นเดียวกับเด็กสายตาทปกติ จึงไม่สามารถที่จะเลียนแบบการทํากิจกรรมใด ๆ จากผู้อื่นได้เลย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้เด็กตาบอดเคยชินกับการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ของร่างกายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจากการวิจัยของ Bue11 (1950:24) พบว่า ลักษณะการใช้มือใช้เท้าและการเคลื่อนไหวของเด็กตาบอดเป็นไปได้ช้ากว่าเด็กปกติ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Halverson (1947:23) พบว่า พัฒนาการทางด้านการใช้มือใช้เท้าและการเคลื่อนไหวค่อนข้างช้ากว่าเด็กปกติ ซึ่งถ้าหากเด็กตาบอดได้รับการฝึกฝนการใช้มือใช้เท้าสำหรับการเคลื่อนไหว ก็จะ สามารถพัฒนาการเรียนรู้ในการเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น ดังเช่น ผลการวิจัยของ Norris (1975: 14) เด็กตาบอดซึ่งมีโอกาสได้เล่นปีนต้นไม้ หรือเล่นชิงช้ากับเพื่อน ๆ จะไม่มีปัญหาในเรื่องการใช้มือใช้เท้าสำหรับการเคลื่อนไหวเลย ดังนั้นจึงควรจัดกิจกรรมเสริมการใช้มือใช้เท้าส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้แก่เด็กด้วย เพื่อฝึกหัดให้เด็กใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้สัมพันธ์กัน เพื่อช่วยให้การเคลื่อนไหวตัวเองได้สะดวกขึ้น

พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development)

เด็กตาบอดมีอารมณ์ไม่มั่นคงแน่นอน ซึ่งจากการวิจัยของ Betts (1941:22) พบว่า เด็กตาบอดที่มาจากครอบครัวที่ตามใจเด็กจนเกินไป และครอบครัวที่เข้มงวดจนเกินไป มักมีความแปรปรวนทางด้านอารมณ์ เนื่องจากความบั่นทอนที่เกิดจากการเลี้ยงดู และอีกกระยะหนึ่งที่ทำให้เด็กตาบอดประสบความบั่นทอนทางอารมณ์ คือ การทำงานท่า เพราะงานทุกชนิดต้องอาศัย

สายตาแทบทั้งสิ้น นอกจากนั้นความบั่นป่วนทางอารมณ์อีกประการหนึ่งก็คือ ความวิตกกังวลในการดำรงชีวิตต่อไปโดยให้ได้รับความปลอดภัย ซึ่งเด็กตาบอดจะเกิดความคับข้องใจเป็นอย่างมาก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางอารมณ์ของคนตาบอด มีลักษณะเป็นช่วงระยะ เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากกระทบก็อาจทำให้เกิดความแปรปรวนทางด้านอารมณ์ ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ สุกา จันท์เอม (2525:78) ยังพบว่า เด็กตาบอดไม่มีความมั่นใจในตนเองเพราะความมองไม่เห็น และมีลักษณะขี้อาย เนื่องจากคิดว่าตัวเองมีปมค้อย นอกจากนี้ยังค่อนข้างใจน้อย หงุดหงิด ฉุนเฉียว เนื่องจากต้องการความรักและความเอาใจใส่จากบุคคลอื่น และการสื่อสารกับบุคคลอื่น เด็กตาบอดจะไม่สามารถแสดงสีหน้าตามอารมณ์ของเขาได้ เพราะเด็กตาบอดไม่มีโอกาสเลียนแบบการแสดงสีหน้าทางอารมณ์จากบุคคลอื่น ๆ นั่นเอง

พัฒนาการทางการพูดและการใช้ภาษา (Speech and Language Development)

ตามปกติพัฒนาการทางด้าน การพูดและการใช้ภาษาของเด็กตาบอดจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับระบบการได้ยิน การได้ฟังและการเห็นของเด็กแต่ละคนว่าดีเพียงใด เด็กตาบอดจะไม่ค่อยประสบปัญหาทางด้านนี้เหมือนกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการฟัง ซึ่งจากงานวิจัยของ Rowe (1958:40) พบว่า เด็กที่ตาบอดมาแต่กำเนิดมักจะมีพัฒนาการทางด้าน การพูด และการใช้ภาษาช้ากว่าเด็กปกติ เพราะเด็กตาบอดมองไม่เห็นริมฝีปากหรือท่าทางที่จะใช้ประกอบในการพูดของผู้พูด จึงทำให้เด็กมีการตอบโต้ช้ากว่าเด็กปกติ และ Telford (1972:12) พบว่า การพูดของเด็กตาบอดมีลักษณะพูดช้าและเสียงดังมากกว่าเด็กปกติ และมักไม่ใช้ท่าทางหรือสีหน้าประกอบในขณะที่พูด และเวลาพูดเด็กตาบอดมักเผยอริมฝีปากเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Lowenfeld 1963:42) ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กตาบอดควรเข้าใจในธรรมชาติเกี่ยวกับลักษณะการพูดของเขาด้วยและในการพูดนั้น ผู้พูดควรจะใช้การสัมผัสเข้าช่วยด้วย เช่น การใช้มือแตะเบา ๆ หรือกระตุ้นเสียงการพูด เป็นต้น

กระบวนการรับรู้และการรู้คิดของนักเรียนตาบอด (Perceptual and Conceptual

Process of the Blind)

นักเรียนตาบอดจะมีการรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และมีการรู้คิดเกี่ยวกับโลกในทางที่แตกต่างจากนักเรียนปกติ ทั้งนี้เพราะได้รับสิ่งเร้าที่แตกต่างกันนั่นเอง ในด้านรูปแบบการคิดของนักเรียนตาบอด within and others (อ้างถึงใน ซูซีฟ อ่อนโลกสูง 2527:115) พบว่า

นักเรียนตาบอดที่มีรูปแบบการคิดซึ่งเรียกว่า global cognitive style คือการคิดรวม ๆ ไม่สามารถคิดหรือเข้าใจรายละเอียดปลีกย่อยได้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านการรับรู้ตนเอง และ Nolan (1959:17) พบว่า รูปแบบการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนามธรรมของนักเรียนตาบอดจะแตกต่างจากนักเรียนปกติเป็นอย่างมาก แต่ในด้านความคิดที่เกี่ยวกับรูปธรรมจะไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก ความแตกต่างดังกล่าวจะมีผลต่อประสบการณ์ในการเรียนรู้ของนักเรียนตาบอดมาก คือ นักเรียนตาบอดจะขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จำเป็นบางอย่างไป เนื่องจากนักเรียนตาบอดมีการรับรู้และการรู้จักเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ โดยการสัมผัส การเคลื่อนไหว และการได้ยิน แต่นักเรียนปกติเกิดการรับรู้และเกิดการรู้จักทางการเห็น และ Lowenfeld (1973:48) พบว่า เด็กที่ตาบอดก่อนอายุ 5 ขวบ จะไม่มีมโนภาพทางการเห็น แต่จะเกิดมโนภาพขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการรับรู้ด้วยการสัมผัส การเคลื่อนไหว และการได้ยิน เพื่อจะรู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีลักษณะใหญ่ เล็ก หรือกลมได้ นอกจากนี้คนตาบอดสามารถรับรู้เกี่ยวกับระยะทางต่าง ๆ และทิศทางของวัตถุ โดยอาศัยการฟังจากเสียง เช่น ถ้าเสียงก้องมาก ๆ แสดงว่าห้องที่กำลังหูกอยู่นั้นกว้างใหญ่ และการไต่กลิ่นจากประสบการณ์ต่าง ๆ จะทำให้เขาสามารถแยกได้ว่า ใบไม้ นั้นเป็นใบแห้งหรือสด เล็กหรือใหญ่ หนาเท่าใด เป็นต้นไม้ชนิดไหน กำลังออกดอกหรือไม่ แต่คนตาบอดก็มีข้อจำกัดในเรื่องการรับรู้วัตถุที่มีขนาดใหญ่มาก เช่น ขนาดของภูเขา และไม่สามารถรับสัมผัสเกี่ยวกับดวงดาว ห้องฟ้า เมฆ ดวงจันทร์ หรือวัตถุที่มีขนาดเล็กมาก เช่น แผลที่เรียกได้ (วงพัทธร ภูพันธ์ศรี 2528:134) ดังนั้นการอธิบายสิ่งเหล่านี้จึงต้องใช้วิธีเปรียบเทียบจากขอบเขตการรับสัมผัสอื่น ๆ ที่เขาสามารถรับได้ (สุชา จันทน์เอม 2525:76)

สำหรับด้านการสัมผัส ชิมรส และคมกลิ่น นักเรียนตาบอดจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ได้ดี และยังสามารถแยกแยะความเข้มและความสัมพันธ์ของระดับเสียงและเข้าใจแบบแผนของการรับรู้โดยการสัมผัสได้ก็อีกด้วย (Lowenfeld 1963:33) นอกจากนี้ Emart and Carp (1963:76) กล่าวว่าความเป็นเลิศในการรับรู้ของนักเรียนตาบอดเป็นผลมาจากการให้ความสนใจในสิ่งขึ้นำเล็ก ๆ น้อย ๆ และใช้ประโยชน์จากสิ่งขึ้นำในฐานะเป็นแหล่งของข้อมูล ไม่ใช่เป็นการรับรู้ที่เหนือคนระดับปกติ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ซูซีฟ อ่อนโคกสูง (2527:118) กล่าวว่า คนตาบอดไม่ได้มีการรับสัมผัสที่เหนือกว่าคนสายตาทปกติ แต่เป็นเพราะคนตาบอดมีความสนใจและเอาใจใส่ในการใช้อวัยวะรับสัมผัสนั้นมากกว่าคนสายตาทปกติตนเอง

การปรับตัวส่วนบุคคลและทางสังคมของนักเรียนตาบอด (Adaptation of self and Social adjustment)

การที่เด็กตาบอดไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับเด็กปกตินั้นทำให้มีอิทธิพลต่อวิถีภาวะทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่ง Norris (1974:18) พบว่า วิถีภาวะทางสังคมของเด็กตาบอดจะต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไป เพราะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่มากกว่าการมองไม่เห็นของเด็ก กล่าวคือ เด็กจะสามารถปรับตัวได้ดีเพียงใ้ขึ้นขึ้นอยู่กับระดับเศรษฐกิจของครอบครัวเด็กด้วย นอกจากนี้วิถีภาวะทางสังคมหรือการปรับตัวของเด็กตาบอดจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับ การยอมรับของสังคม ความสำเร็จส่วนตัว และการยอมรับสภาพของตนเองด้วย (Cutsforth 1951:32) ซึ่งถ้าเด็กตาบอดได้รับการยอมรับทางสังคมมากขึ้น มีความสำเร็จส่วนตัว ก็จะสามารถทำให้เด็กตาบอดสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดี นอกจากนี้การปรับตัวในทางสังคม ชูชีพ อ่อน โคนสูง (2527:118) พบว่า คนตาบอดสนิทมีความสามารถในทางสังคมและการปรับตัวดีกว่าคนที่มีสายตามองเห็นเล็กน้อย รวมทั้ง ได้รับการยอมรับและความเห็นอกเห็นใจมากกว่าด้วย ส่วน มัทธิยา หังทอง (2518:27) ได้ศึกษาการปรับตัวของนักเรียนตาบอด พบว่า นักเรียนตาบอดสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน ๆ ได้ดี และมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ด้วย อย่างไรก็ตามในการเลี้ยงดูหรือสอนนักเรียนตาบอดเรียนร่วม ต้องพยายามปลูกฝังความเป็นตัวของตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความกล้าเพื่อเราจะได้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพต่าง ๆ ได้ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และอยู่ในสังคมปกติได้อย่างเป็นสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่งสำหรับคนตาบอด

สุขภาพจิตและความต้องการด้านจิตใจของนักเรียนตาบอด (Mental Health and Need of mind)

สุขภาพจิตและความต้องการด้านจิตใจของนักเรียนตาบอด มีผลสืบเนื่องมาจากปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งทาง อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อม และจากงานวิจัยของสว่าง โรจนรัตน์เกียรติ (2524:113) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสุขภาพจิตของนักเรียนตาบอดชายและหญิง พบว่า นักเรียนตาบอดชายมีสุขภาพจิตดีกว่านักเรียนตาบอดหญิง รวมทั้งนักเรียนตาบอดชายมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น และต้องการเรียนร่วมกับนักเรียนปกติมากกว่านักเรียนตาบอดหญิง ซึ่งจะเห็นได้ว่า ตัวแปรเรื่องเพศก็เป็นตัวแปรที่สามารถชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของสุขภาพจิตระหว่างนักเรียนตาบอดชายและหญิงได้ นอกจากนี้ ถนิมวงศ์ หัทธิมประดับ (2521:81) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการด้าน

จิตใจของนักเรียนตามอดพบว่า ลักษณะของครูที่นักเรียนต้องการมากที่สุด คือ ผู้ที่มีความเข้าใจเด็ก และมีความเมตตากรุณา และบริการของทางโรงเรียนที่นักเรียนตามอดต้องการให้ปรับปรุงมากที่สุด คือ อาหารและเรื่องกฎระเบียบ นักเรียนตามอดส่วนใหญ่ต้องการศึกษาถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 และวิธีการสอนที่นักเรียนตามอดต้องการมากที่สุด คือ เรียนแบบอธิบาย พร้อมกับมีกิจกรรม และสอนแบบให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ด้วย

อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านสุขภาพจิตของนักเรียนตามอดเป็นสิ่งสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขและเสริมสร้างสุขภาพแก่คนตามอดให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวมีผลสืบเนื่องมาจากทัศนคติของบุคคลอื่น ๆ ที่มีต่อนักเรียนตามอดด้วย ดังเช่น งานวิจัยของ Force (1965:132-133) ใช้การศึกษาสังคมมิติกับเด็กตามอดพบว่า เด็กตามอดไม่เป็นที่ยอมรับเท่ากับเด็กปกติ และ Murphey (1960:157-161) พบว่า เจตคติที่มีต่อความพิการ นักการศึกษาจัดอันดับให้เด็กตามอดอยู่ในขั้นต่ำสุด และเป็นเด็กพิการอันดับสองที่ครูอยากสอนให้น้อยที่สุด ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ สุภรณ์ สุรบถ (2504 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2528:10) พบว่า เจ้าหน้าที่การศึกษาส่วนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กตามอด และทัศนคติของเด็กปกติที่มีต่อเด็กตามอดนั้น ส่วนใหญ่เป็นทัศนคติที่ดีทั้งในด้านความรู้สึกทั่วไป ทัศนคติต่อการเรียนร่วมกัน และทัศนคติทางด้านสังคมด้วย จะเห็นได้ว่าทัศนคติที่ดีต่อเด็กตามอดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการให้การสนับสนุนและช่วยเหลือส่งเสริมสุขภาพจิตของนักเรียนตามอดให้ดียิ่งขึ้น

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนตามอด

Hayes (1941:28) ได้สร้างแบบสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กตามอดขึ้น และต่อมาได้มีการปรับปรุงให้เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้นโดยใช้อักษรเบรลล์ ซึ่งจากผลการทดสอบพบว่า ผลสัมฤทธิ์ในวิชาต่าง ๆ ของเด็กตามอดไม่แตกต่างจากเด็กสายตาปกติ ยกเว้นในวิชาคณิตศาสตร์ที่มีผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำกว่าเด็กปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nolan (1959:24) ซึ่งพบว่าเด็กตามอด มีคะแนนต่ำกว่าเด็กปกติ ในวิชาคณิตศาสตร์ แต่ก็เพียงบางเนื้อหาเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะความรู้พื้นฐานของเด็กตามอด ค่อยกว่านักเรียนปกติ เนื่องจากเด็กตามอดโดยทั่วไปมักจะเรียนช้ากว่าเด็กปกติประมาณ 2 ปี และมักจะมีอายุมากกว่าเด็กปกติในชั้นเรียนเดียวกัน ประมาณ 2 ปีด้วย เนื่องจากเด็กตามอดมักเข้าเรียนในโรงเรียนช้ากว่าเด็กปกติโดยทั่วไป หรือมักขาดเรียนบ่อย ๆ เนื่องจากต้องไปรับการรักษาเกี่ยวกับสายตานั้นเอง

(Hayes 1941; Lowenfeld 1945, 1963; Aschcroft 1963) ทั้งที่ Bateman and others (อ้างถึงใน ชูชีพ อ่อน โคนสูง 2527:118) พบว่า อายุสมองของเด็กตาบอดจะต่ำกว่า อายุสมองของเด็กสายตาบอดที่มีอายุเท่ากันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และจากงานวิจัยของ Hayes (1943:11) ได้วิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตาบอด พบว่า สาเหตุของการตาบอดและอายุที่เกิดการตาบอดไม่ได้มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเลย

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอด

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดไม่ว่าจะเป็นจุดมุ่งหมาย เนื้อหาโดยทั่วไปไม่แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเรียนปกติ แต่เนื่องจากนักเรียนตาบอดต้องการความรู้พื้นฐาน รวมทั้งวิชาชีพซึ่งตรงกับที่เขาต้องการเป็นพิเศษจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาพิเศษให้เหมือนกับการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการอื่น ๆ และจำเป็นต้องมีครูที่ได้รับการศึกษาพิเศษ มีอุปกรณ์บริการ และค้ำหลักสูตรที่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับนักเรียนตาบอดด้วย การดัดแปลงโปรแกรมการศึกษาจะต้องดัดแปลงจากการเห็นไปสู่การได้ยิน การรับรู้ด้วยสัมผัสและการรู้สึกทางการเคลื่อนไหว และสามารถทำได้โดยการสอนอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ การใช้เครื่องช่วยฟัง การสร้างหุ่นจำลอง แผนที่ภาพพูน กราฟพูน และการออกแบบเรขาคณิต และควรจัดประสบการณ์ การสอน และการฝึกหัดให้เหมาะสมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ของเขา จึงจะทำให้เด็กสามารถมีความรู้และสามารถที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดี

กระบวนการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตาบอด

นักเรียนตาบอดเป็นผู้ที่ไม่สามารถรับรู้ทางการมองเห็นได้ จึงไม่สามารถจะเลียนแบบการกระทำและพฤติกรรมในลักษณะของการสังเกตทางตาได้ การศึกษาจึงต้องให้ประสบการณ์ที่ชัดเจนแก่สิ่งรับรู้ที่เหลืออยู่ โดยเฉพาะประสาทสัมผัสทางกาย ทางหู และการสัมผัสเป็นส่วนใหญ่

ในการสอนนักเรียนตาบอดนั้นเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง และสิ่งสำคัญที่ครูจำเป็นต้องมี คือ ความสามารถของครูในการสอน และแนะแนวเด็กให้รู้จักปรับตัวในด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่ง Lowenfeld (1972:256) ได้แนะนำหลัก 5 ประการในการสอนเด็กตาบอด ดังนี้คือ

1. คำนึงถึงเอกลักษณ์บุคคล และขนาดของชั้นเรียนของเด็กตาบอด ควรอยู่ในระหว่าง 6-8 คน และโปรแกรมของเด็กตาบอดแต่ละคน ควรจะพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของเด็กด้วย

2. ความเป็นรูปธรรม เด็กตาบอดเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตจากการได้ยิน และการสัมผัสอย่างเต็มสภาพ การสังเกตจากการสัมผัสทำให้เด็กตาบอดสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ความแข็ง คุณภาพของพื้นผิว อุณหภูมิ และความยืดหยุ่น หุ่นจำลองของสิ่งทีนำมาสอนไม่ควรมีขนาดแตกต่างจากของจริงมากเกินไป เพื่อไม่ให้เด็กเกิดภาพพจน์ที่บิดเบือน

3. ความกลมกลืนสอดคล้องกันของคำอธิบาย ครูควรอธิบายให้สอดคล้องกลมกลืนกับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเด็กได้เรียนรู้มาแล้ว เพื่อให้เด็กสามารถจัดลำดับเหตุการณ์ และเกิดการผสมผสานกับภาพพจน์ที่ตนเคยมีประสบการณ์มาแล้ว

4. การเพิ่มสิ่งเร้าเพื่อเป็นการขยายประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาความคิดผันจินตนาการต่าง ๆ ได้ แต่ต้องกระทำอย่างมีระบบ และเริ่มทำตั้งแต่ให้เด็กรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว อาจเริ่มจากห้องเรียนไปจนถึงโรงเรียนและชุมชน ตามลำดับ

5. การทำกิจกรรมด้วยตนเอง ควรจะมีการฝึกฝนกระตุ้นและแนะนำให้เด็กเรียนรู้กิจกรรมทางสังคมด้วยตนเองให้มาก

จากแนวคิดดังกล่าว เป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนตาบอด เพราะจะช่วยให้เด็กตาบอดสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี และสามารถพัฒนาความคิด ความเข้าใจได้ใกล้เคียง หรือเท่าเทียมกับเด็กปกติอีกด้วย

โดยปกติทั่วไปคนเราจะต้องใช้สายตาในการอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้าประมาณ 85% (วงพักตร์ ภูพันธ์ศรี 2528:138) แต่เนื่องจากเด็กตาบอดไม่สามารถรับรู้ได้โดยการผ่านสายตา ดังนั้นเด็กตาบอดจึงต้องอาศัยจากการฟังและการสัมผัสแทน และในการอ่านและเขียนนั้น ต้องใช้อักษรเบรลล์ (Braille) ซึ่งเด็กตาบอดจะเรียนการอ่านหนังสือเบรลล์ด้วยการสัมผัสด้วยนิ้วมือ และเขียนด้วย สไตลัส (Stylus) โดยใช้แผ่นรองเขียนที่เป็นโลหะ เรียกว่า สเลท (Slate) หรือโดยการใช้เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ การเรียนรู้อักษรเบรลล์ การเรียนรู้อักษรเบรลล์จะเริ่มต้นจากการเขียนก่อนการอ่าน ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ภาษาโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องพร้อมและสามารถในการอ่านก่อนการเขียนเสมอ

เมื่อมีระบบการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ทำให้การใช้อักษรเบรลล์ที่ถอดความจากภาษาเขียนของเด็กปกติ มีความยุ่งยากมาก ที่สำคัญคือ มีความยาวมากกว่าหลายเท่า ทำให้สิ้นเปลืองเวลา แรงงาน วัสดุในการผลิต และศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย (2528:34) ได้

ทำการวิจัยพบว่า ในการปรับหรือตัดแปลงอักษรเบรลล์ มิได้คำนึงถึงทางด้านสติปัญญา ซึ่งคำทุกภาษาย่อมจะมีคุณลักษณะร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ ความถี่ในการใช้คำแตกต่างกัน แต่พยัญชนะและสระที่มีความถี่ในการใช้คำ ควรจะมีจุดมาก กลับมีจุดน้อยทำให้เกิดความไม่สมดุลกัน ซึ่งถ้าต้องสัมผัสจุดที่มีความถี่ในการใช้มาก ๆ อยู่ติด ๆ กัน ก็ต้องเกิดความล่าช้าและเสียเวลามาก นอกจากนี้ยังพบว่า คนตาบอดไทยสามารถอ่านภาษาไทยได้นาทีละ 40-60 คำเท่านั้น ทั้งที่คนสายตาคงจะอ่านได้นาทีละ 180-250 คำ (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย 2528:34) จะเห็นได้ว่า ในการอ่านหรือเขียนอักษรเบรลล์ต้องใช้เวลามากพอสมควร ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรมีการยืดหยุ่นในการสอนที่จะต้องการอ่านและเขียนสำหรับนักเรียนตาบอดบ้าง

สำหรับวิชาต่าง ๆ ที่จัดสำหรับนักเรียนปกตินั้น ก็สามารถจัดให้แก่นักเรียนตาบอดได้ โดยการจัดสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนตาบอด เช่น การเรียนคณิตศาสตร์ ใช้วิธีคำนวณด้วยลูกคิด และวิชาเรขาคณิต เรียนโดยการใช้อาแกรมเป็นรูปหุ่นขึ้นมา ซึ่งจะมีเครื่องมือเรขาคณิตสำหรับนักเรียนตาบอดโดยเฉพาะ ในการเรียนภูมิศาสตร์ นักเรียนตาบอดจะเรียนแผนที่ที่เป็นเส้นนูน และลูกโลกนูน และในวิชาภาษาอังกฤษก็จะใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการออกเสียงที่ถูกต้องด้วย สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ต้องมีการดัดแปลงวิธีการสอนบ้าง เป็นการสอนโดยการสัมผัส ใ้ไ้กลิ้ง ไ้ไ้ยินเสียง เพื่อให้เกิดมโนภาพและความเข้าใจแก่นักเรียนตาบอดมากยิ่งขึ้น (Lowenfeld 1963:256) ในด้านวิชาพลศึกษา นักเรียนตาบอดไม่สามารถเล่นกีฬาหรือกิจกรรมชนิดแข่งขันบางประเภทซึ่งต้องใช้สายตาได้ เช่น การชกมวย การวิ่งแข่ง ฉะนั้นเพื่อให้การศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดได้อย่างสมบูรณ์ จึงควรมีการสนับสนุนการกีฬาประเภทอื่นที่นักเรียนตาบอดสามารถเล่นได้ เช่น ยิมนาสติก กายบริหาร การยกน้ำหนัก และฟุตบอลมีเสียง เป็นต้น ส่วนวิชาขับร้องและดนตรี เป็นวิชาที่สำคัญมากสำหรับนักเรียนตาบอด เพราะเป็นศิลปะที่คนตาบอดสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด และยังเป็นวิชาที่ชดเชยส่วนที่ขาดหายไปจากการเขียนภาพ และการวาดภาพในวิชาศิลปะศึกษาด้วย ดังนั้นจึงควรที่จะส่งเสริมให้นักเรียนตาบอดได้มีโอกาสเรียนรู้ให้มากที่สุด นอกจากนี้วิชาทัศนศึกษาก็เป็นวิชาที่สำคัญและจำเป็นสำหรับนักเรียนตาบอดด้วย เพราะเป็นการเตรียมการด้านวิชาชีพ ฉะนั้นจึงควรจัดให้นักเรียนตาบอดเป็นอย่างมากในโรงเรียนปกติ (กรมสามัญศึกษา 2528:14) เพื่อให้เขาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างเป็นสุข

การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาของคนตาบอดในปัจจุบันส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาคนตาบอดในรูปแบบเรียนร่วม Avinashilingam (1981) กล่าวว่า "การจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับคนตาบอดล้มเหลวในการสร้างความมั่นใจในตนเองให้แก่เด็กตาบอด เพราะพวกเขาอยู่ในบรรยากาศที่บ่งชี้ถึงความพิการทางสายตาของตน ผลที่ตามมาก็คือ พวกเขาไม่สามารถพัฒนาบุคลิกภาพได้เท่าที่ควร" นอกจากนี้ Advani (1981) ให้ความเห็นว่า การจัดสถานศึกษาเฉพาะสำหรับคนตาบอดมีข้อเสียได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายสูงมาก ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้อัตราการให้การศึกษาแก่เด็กตาบอดต่ำมาก
2. เด็กตาบอดสูญเสียเอกลักษณ์ของตนเพราะถูกโยกย้ายออกจากสังคมปกติ
3. ก่อให้เกิดความรู้สึกพึ่งพาคนอื่นอย่างมาก ก้าวร้าว การบิดเบือนความจริง เพราะขาดปฏิสัมพันธ์กับคนปกติอื่น ๆ ในสังคม และ Michael (1981:2) สรุปว่า การจัดสถานศึกษาเฉพาะเป็นการเห็นยั้งพัฒนาการของคนตาบอดและทำให้เกิดการยึดติดกับสถาบันคอยพึ่งพิงอยู่กับสถาบันไปตลอด ล้วน Reichman (1983:12) ผู้ประสานงานภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ขององค์การช่วยเหลือคนตาบอดนานาชาติ (CBM-CHRISTOFEL BLINDENMISSION) มีความเห็นว่า การที่จะให้การศึกษาคนตาบอดอย่างทั่วถึงได้นั้นต้องอาศัยการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ โดยมีการเตรียมความพร้อมของเด็กตาบอดเสียก่อน และให้การแนะนำช่วยเหลือจากครูที่ผ่านการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กตาบอด

ในประเทศไทยนั้น เริ่มมีการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับคนตาบอดมาเป็นเวลานานแล้ว แต่เป็นไปในลักษณะที่จำกัดมากทั้งในด้านจำนวนและด้านรูปแบบการจัด โดยในปี พ.ศ. 2499 โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพได้ส่งนักเรียนตาบอดที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่เรียนดี และช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อไปเรียนร่วมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนเซนต์คาเบรียล ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงขยายส่งไปตามโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลอีกหลายแห่ง โดยมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสนับสนุนด้านทุนการศึกษา ทุนซื้อตำรา ด้านอุปกรณ์พิเศษ ด้านบุคลากรพิเศษ ฯลฯ (วิมล อ่องอัมพร 2527:2) สำหรับทางด้าน การอบรมครูสอนซ่อมเสริมนั้น กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษาได้จัดให้มีขึ้นในปี พ.ศ. 2507-2508 โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิอเมริกันเพื่อช่วยคนตาบอดโหน้ทะเล ซึ่งในปัจจุบันใช้ชื่อ Helem Keller International หรือ HKI โดยให้ความร่วมมือกับองค์การ

UNICEF อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นแล้ว โครงการดังกล่าวก็ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ จนล้มเลิกโครงการไปในที่สุด เหลือเพียงนักเรียนจำนวนน้อยที่เรียนร่วมอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่ง โดยมีครูจากโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพไปให้การช่วยเหลือเป็นครั้งคราว และการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมได้เริ่มขึ้นใหม่อย่างจริงจัง ในปี พ.ศ.2521 ซึ่งมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ให้การสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนร่วมโดยเฉพาะ โดยมีศูนย์บริการการศึกษาคนตาบอด จังหวัดขอนแก่น เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอด ภายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สรุปได้ว่า โดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้เชี่ยวชาญให้การสนับสนุน การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วม ด้วยเหตุผลทั้งในด้านการลงทุนทางการศึกษา ด้านการปรับบุคลิกภาพ และในด้านการปรับตัวทางสังคม นอกจากนี้จากงานวิจัยของ สว่าง โรจน์รัตนเกียรติ (2523: 104) พบว่า นักเรียนตาบอดส่วนใหญ่ต้องการเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ แสดงให้เห็นว่า ความต้องการของนักเรียนตาบอดนั้นก็ต้องการที่จะเรียนร่วมกับนักเรียนปกติด้วย ดังนั้น จึงควรจะขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กตาบอดให้มากขึ้น โดยจัดในรูปแบบของการจัดการศึกษา นักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

การเตรียมการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ จำเป็นต้องมีการเตรียมในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

ด้านสภาพแวดล้อม

โรงเรียนที่จะรับนักเรียนตาบอดเข้าเรียนร่วมจำเป็นจะต้องจัดสภาพแวดล้อมเครื่องใช้และครุภัณฑ์ให้เหมาะสมคงที่ ให้สามารถเดินไปมา ค้นหาสิ่งของหรือสถานที่ที่ต้องการด้วยตนเอง และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะต้องบอกให้เด็กทราบ เพื่อให้เขาสำรวจสภาพแวดล้อมใหม่ด้วยตนเอง นอกจากนี้ควรเลือกห้องเรียนให้ห่างจากบริเวณที่มีเสียงดังอีกทีก็ เพราะนักเรียนตาบอดต้องอาศัยทักษะในการฟังช่วยในการเรียนเป็นอย่างมาก (Gearheart 1982:75) นอกจากนี้การจัดโต๊ะควรให้กว้างพอในการเขียนอักษรเบรลล์ และมีที่วางหนังสือเบรลล์ และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนตาบอดด้วย (Marona and Martinez 1980:24)

ด้านบุคลากร

ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน เพราะบทบาทของบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดความสำเร็จของโครงการเรียนร่วม (Rogow 1980:233) นอกจากนี้ควรมีการประสานงานและติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสมด้วย (Gearheart and Weishahn 1980:327) และบุคลากรที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนร่วม คือ ผู้บริหารโรงเรียน และควรจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วมด้วย (Pelone 1957:28-29) นอกจากนี้ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายของโรงเรียนที่จะให้นักเรียนตาบอดได้รับโอกาสทางการศึกษาทัดเทียมนักเรียนปกติ และควรวินิจฉัยการศึกษาพิเศษได้ชี้แจงเกี่ยวกับหลักการในการเรียนร่วมด้วย และผู้บริหารโรงเรียนควรประสานงานกับครูการศึกษาพิเศษในการจัดบริการอาสาสมัครอ่านหนังสือ และบริการรับ-ส่งนักเรียน และร่วมปรึกษารื้อกับครูการศึกษาพิเศษในการปรับเปลี่ยนโปรแกรมทางการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดด้วย นอกจากนี้ควรมีการประชุมสัมพันธ์ให้นักเรียนปกติยอมรับนักเรียนตาบอดและเอาใจใส่ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูการศึกษาพิเศษและครูปกติด้วย ดังนั้นในการเตรียมการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอด ควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนให้มากซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรประเภทต่าง ๆ มีดังนี้คือ (กองการศึกษาพิเศษ 2529:15; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2529:7)

1. ครูปกติ (regular teacher) นอกจากจะมีความรู้ในด้านการสอนเด็กปกติแล้ว ควรจะได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐานและวิธีสอนเด็กตาบอดที่เรียนร่วมในชั้นของตน และเข้าใจวิธีการประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย
2. ครูการศึกษาพิเศษ (special education teacher) คือผู้ที่ทำหน้าที่สอนเด็กตาบอดในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาหรือบางเวลา ปรับพฤติกรรมเด็กตาบอดที่มีปัญหาในโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษนี้มีวุฒิหรือได้รับการอบรมมาทางด้านการศึกษาพิเศษหรือทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ
3. ครูสอนเสริมวิชาการ (resource room teacher) คือ ครูการศึกษาพิเศษที่มีหน้าที่สอนเสริมเพื่อช่วยให้เด็กตาบอดที่เรียนร่วมในชั้นปกติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามความต้องการของเด็ก ครูสอนเสริมจะมีห้องเสริมวิชาการ สำหรับให้เด็กตาบอดเข้ารับการช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน
4. ครูเดินสอน (itinerant teacher) คือ ครูการศึกษาพิเศษที่สอนซ่อมเสริม

เด็กตาบอดที่เรียนร่วมในโรงเรียนปกติ การกำหนดเวลาและวันในการปฏิบัติหน้าที่ตามโรงเรียน แต่ละแห่งนั้นเป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ฉะนั้นเด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในชั้นเรียนปกติ จะออกมาเรียนกับครูเดินสอนเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ครูเดินสอนอาจจะสอนเด็กนอกห้องเรียน หรือบางครั้งอาจจะเข้าไปสอนในชั้นเรียน และอาจสอนเด็กตาบอดเป็นกลุ่มก็ได้

ด้านหลักสูตร

Gearheart (1982:70) กล่าวว่า ข้อจำกัดอันเกิดจากปัญหาทางสายตานั้นไม่จำเป็นต้องเตรียมหลักสูตรพิเศษให้ก็จริง แต่คงจะต้องมีการบริหารหลักสูตรในลักษณะเพิ่มหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบ้างเพื่อชดเชยข้อจำกัดทางด้านสายตา เช่น การสอนสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว การรับรู้ทางโสตประสาท ฯลฯ โดยเน้นทักษะในการพึ่งตนเองให้มากที่สุด นอกจากนี้ Spungin (1978:33) กล่าวว่า ควรเน้นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทักษะการปรับตัวทางสังคม การแนะแนวด้านอาชีพ ให้มีในหลักสูตรสำหรับนักเรียนตาบอดด้วย และควรจะมีการยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับนักเรียนตาบอดมากที่สุด

ด้านสื่อการเรียนการสอน

นักเรียนตาบอดควรมีอุปกรณ์หรือเครื่องมือสำหรับหาความรู้หรือประสบการณ์ที่จำเป็นแทนสายตา ซึ่งเด็กจะต้องใช้อุปกรณ์และสื่อการเรียนได้ประโยชน์อย่างค้ำด้วย ซึ่งได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ในการเขียนอักษรเบรลล์ แบบเรียน บทเรียนสำเร็จรูป หนังสืออ่านประกอบ อุปกรณ์สำหรับสัมผัสด้วยมือได้แก่ ของจริงต่าง ๆ รูปปั้น หุ่นจำลอง ภาพนูน แผนที่นูน อุปกรณ์และเครื่องมือใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ เช่น กระดานเลข ลูกคิด เครื่องคิดเลขแบบมีเสียง เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดในรูปแบบการเรียนร่วมก็เพื่อเป็นการสนับสนุนนักเรียนตาบอดให้ได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมเดียวกันกับนักเรียนปกติ จะช่วยสร้างความเข้าใจ ความสามารถในการเรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนตาบอดเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความสามารถ มีจริยธรรม สามารถปฏิบัติตนเป็นประโยชน์แก่สังคมได้ และการให้การศึกษาแก่นักเรียนตาบอดในรูปแบบเรียนร่วมนี้ นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนตาบอดมีส่วนร่วมในกิจกรรมดำเนินชีวิตในสังคมปกติแล้ว ยังเป็นการจัดการศึกษาที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะด้วย เนื่องจากนักเรียนตาบอดสามารถใช้บริการทางการศึกษาจากโรงเรียน ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ และบุคลากร

ทางการศึกษาอยู่แล้ว เพียงแต่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอด ให้
บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบวิธีการและแนวทางปฏิบัติค่อนักเรียนตาบอดเท่านั้น การจัดการศึกษา
สำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ก็จะสามารถดำเนินการไปได้ตามเป้าหมาย
ที่วางไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย